

คู่มือการปฏิบัติงาน
เรื่องการสอบข้อเท็จจริง

โดย
งานกฎหมาย สำนักปลัด
องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทอง
อำเภอบ้านฝาง จังหวัดอุดรธานี

คำนำ

การสอบข้อเท็จจริงไม่ได้มีกฎหมาย ระเบียบ หนังสือสั่งการ กำหนดวิธีการและรูปแบบไว้เป็นที่แน่นอน หรือมีแนวทางให้คณะกรรมการสอบสวนได้นำไปใช้เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินการสอบสวน ดังนั้น จึงขึ้นอยู่กับแนวความคิดและทักษะของคณะกรรมการสอบสวน ในการสอบข้อเท็จจริงและแสวงหาข้อเท็จจริง ตลอดจนเขียนรายงานการสอบข้อเท็จจริง จึงควรมีรูปแบบและวิธีการเขียนรายงานการสอบสวนเพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน คู่มือการสอบข้อเท็จจริงฉบับนี้จึงจัดทำขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสอบข้อเท็จจริง การเขียนรายงานการสอบข้อเท็จจริง ซึ่งจะทำให้คณะกรรมการสอบสวนสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง เหมาะสม และเกิดประสิทธิภาพในการสอบข้อเท็จจริง

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๑ บทนำ	
- หลักการและเหตุผล	๑
- วัตถุประสงค์	๑
- ความหมายการสอบสวนและข้อเท็จจริง	๑
- เหตุใดจึงต้องมีการสอบข้อเท็จจริง (กฎหมายที่เกี่ยวข้อง)	๒
- โครงสร้างในการสอบข้อเท็จจริง	๒
- ขั้นตอนการสอบข้อเท็จจริง	๔
- แผนผังขั้นตอนการดำเนินการสอบข้อเท็จจริง	๕
- แผนผังกระบวนการสอบข้อเท็จจริง	๖
- เทคนิคการสอบข้อเท็จจริง	๗
- ข้อเสนอแนะ/เทคนิคในการปฏิบัติงาน/ปัญหาอุปสรรค/ แนวทางแก้ไขและพัฒนางาน	๘
 ภาคผนวก	
- ตัวอย่างคำสั่ง	
- ตัวอย่างบันทึก	
- ตัวอย่างบันทึกถ้อยคำ	

คู่มือการปฏิบัติงาน เรื่องการสอบข้อเท็จจริง

๑. หลักการและเหตุผล

การดำเนินการสอบข้อเท็จจริงนั้นเป็นการดำเนินการเพื่อรวบรวมข้อเท็จจริง โดยดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง สอบสวนข้อเท็จจริง สืบสวนข้อเท็จจริง การตรวจสอบข้อเท็จจริง ซึ่งแต่งตั้งโดยนายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการดำเนินการนั้นเป็นหน่วยงานที่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงว่า มีการกระทำความผิดที่ฝ่าฝืนต่อจริยธรรม ผิดกฎ ระเบียบ และบางกรณีอาจเป็นหน่วยงานภายนอกที่สั่งการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสอบข้อเท็จจริง คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงจึงต้องมีการเรียบเรียงข้อเท็จจริงเป็นขั้นตอน พร้อมทั้งอ้างอิงพยานหลักฐานต่างๆ เช่น พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ และเสนอความเห็นพร้อมทั้งเหตุผลให้แก่ผู้บังคับบัญชาเพื่อเป็นแนวทางพิจารณาดำเนินการต่อไป ดังนั้น ปัญหาในเรื่องการสอบข้อเท็จจริง รวมถึงการสรุปผลการสอบข้อเท็จจริง โดยรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ พร้อมทั้งเสนอความเห็นและเหตุผล จึงควรมีรูปแบบวิธีการและการเขียนรายงานการสอบสวนให้เป็นแนวทางเดียวกัน คู่มือการสอบข้อเท็จจริงฉบับนี้จึงมีความจำเป็นเพื่อการสอบข้อเท็จจริงให้มีแนวทางเดียวกันและบังเกิดผลดีต่อผู้เกี่ยวข้องที่จะสามารถนำไปปรับใช้ต่อไป

๒. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเป็นคู่มือประกอบการปฏิบัติงานการสอบข้อเท็จจริงให้มีมาตรฐานและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน
๒. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการสอบข้อเท็จจริงของคณะกรรมการสอบสวน
๓. เพื่อให้การสอบข้อเท็จจริงเป็นไปอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

๓. ความหมายการสอบสวนและข้อเท็จจริง

การสอบสวน หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายเพื่อจะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความจริงในเรื่องนั้นๆว่ามีมูลความจริงประการใด

ข้อเท็จจริง ได้แก่ข้ออ้างที่บุคคลอ้างอิง ซึ่งอาจเป็นความจริง หรือความเท็จก็ได้ ในการพิจารณาด้านกฎหมายมีความจำเป็นต้องใช้ทั้งคำว่าเท็จและคำว่าจริงเนื่องจากอยู่ในระหว่างการพิจารณา เพราะยังไม่ได้วินิจฉัยชี้ขาดว่าเป็นจริงหรือเป็นเท็จจนกว่าจะถึงเวลาตัดสินชี้ขาดจึงจะแยกเท็จกับจริงออกจากกันได้

การสอบสวนข้อเท็จจริงจึงมีความหมายรวมกันหมายถึงการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด ทั้งพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ เพื่อจะทราบความจริงในเรื่องนั้นๆและพิสูจน์ความจริงว่าเรื่องใดเป็นเรื่องจริงหรือเป็นเรื่องเท็จและชี้มูลความจริงว่าเป็นประการใด

๔. เหตุใดจึงต้องมีการสอบข้อเท็จจริง (กฎหมายที่เกี่ยวข้อง)

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ ในมาตรา ๓ มีเนื้อความโดยสรุปได้ว่าถ้าไม่มีกฎหมายใดระบุถึงระเบียบ ขั้นตอน หรือวิธีการในการปฏิบัติราชการทางปกครองไว้โดยเฉพาะให้

นำขั้นตอนและวิธีการในการปฏิบัติราชการทางปกครอง ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ มาใช้ คือ

มาตรา ๒๙ เจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาพยานหลักฐานที่ตนเห็นว่าจำเป็นแก่การพิสูจน์ข้อเท็จจริง ในการนี้ให้รวมถึงการดำเนินการดังต่อไปนี้

- ๑.แสวงหาพยานหลักฐานทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง
- ๒.รับฟังพยานหลักฐาน คำชี้แจง หรือความเห็นของคู่กรณีหรือของพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญที่คู่กรณีกล่าวอ้าง เว้นแต่เจ้าหน้าที่เห็นว่าเป็นการกล่าวอ้างที่ไม่จำเป็นฟังเพื่อยืดยาวหรือเพื่อประวิงเวลา
- ๓.ข้อเท็จจริงหรือความเห็นจากคู่กรณี พยานบุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญ
- ๔.ขอให้ผู้ครอบครองเอกสารส่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- ๕.ออกไปตรวจสอบสถานที่

๕.โครงสร้างในการสอบข้อเท็จจริง

โครงการในการสอบข้อเท็จจริง โครงสร้างที่ดีในการสอบข้อเท็จจริงนั้น มีลักษณะ เช่นเดียวกับการเรียงความ ซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๓ ส่วน คือ

๕.๑. คำนำ

โดยทั่วไปเรามักจะกล่าวบทนำถึงเหตุที่มีการสอบข้อเท็จจริง ที่มาของมูลกรณีที่เป็นเหตุให้เกิดการสอบข้อเท็จจริง โดยกล่าวนำเพื่อให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง ทราบโดยย่อว่าได้รับมอบหมายให้มาสอบข้อเท็จจริงในเรื่องใด มูลกรณีปรากฏขึ้นได้อย่างไร อันเป็นการกำหนดโครงสร้างของการสอบข้อเท็จจริงในเรื่องนั้นๆ

๕.๒. เนื้อเรื่อง

ผู้สอบสวนต้องกำหนดความคิดซึ่งเป็นกรอบโครงสร้างและเชื่อมโยง พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นๆ ทั้งพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ อันเกี่ยวข้องใกล้ชิด โดยวิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่ได้รับพร้อมทั้งพยานหลักฐานต่างๆ สอดคล้องต้องกันหรือไม่ อย่างไร แล้วเขียนรายงานตามลำดับขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด ซึ่งเนื้อเรื่องนี้เป็นหัวใจในการสอบสวนเพื่อทราบข้อเท็จจริงในเรื่องนั้นๆ ผู้สอบสวนอาจเขียนรายงานขั้นตอนเกี่ยวกับการสร้างเนื้อเรื่องที่จะนำเสนอ โดยจัดระเบียบเนื้อหาสาระข้อเท็จจริงได้ด้วยกัน ๔ วิธี ดังนี้

๕.๒.๑. การจัดระเบียบโดยอาศัยเวลา

ได้แก่ การสอบสวนข้อเท็จจริงโดยเรียงเนื้อเรื่องก่อนหลังตามเวลาที่เกิดขึ้นเป็นลำดับถัดมา โดยเล่าข้อเท็จจริงที่เกิดก่อนเรียงเป็นลำดับเวลา โดยนำสิ่งที่เกิดขึ้นในลำดับก่อน นำมากล่าวก่อนสิ่งใดที่เกิดในลำดับถัดมาก็ให้นำมากล่าวถัดมา และจะกล่าวถึงเป็นอันดับสุดท้าย หากสิ่งนั้นเกิดขึ้นหลังสุด

๕.๒.๒.การจัดระเบียบโดยอาศัยพื้นที่

ได้แก่ การสอบสวนข้อเท็จจริงโดยใช้สภาพภูมิประเทศเป็นหลักในการกำหนดลำดับเนื้อเรื่องข้อเท็จจริง คือเหตุการณ์ได้เกิดขึ้น ณ ที่ใดก่อนก็นำมากล่าวและหลังตามลำดับ

๕.๒.๓.การจัดระเบียบโดยใช้เหตุผล

ได้แก่ การสอบสวนข้อเท็จจริงกล่าวเนื้อเรื่องตามข้อเท็จจริงถึงเหตุเสียก่อน แล้วกล่าวข้อเท็จจริงถึงผลที่ตามมา ซึ่งจะทำให้ผู้อื่นเข้าใจทันทีว่าผู้สอบสวนไม่หลงทิศทาง และสามารถควบคุมการสอบสวนได้เป็นอย่างดี

๕.๒.๔.การจัดระเบียบโดยตั้งประเด็นปัญหาและการแก้ไขปัญหา

ได้แก่ การสอบสวนข้อเท็จจริงโดยจัดระเบียบประเด็นปัญหาและวิเคราะห์ข้อเท็จจริงในปัญหาว่าข้อเท็จจริงเป็นประการใด มีประเด็นใดที่จะต้องพิจารณาจำนวนกี่ประเด็น และมีเหตุผลอย่างไร หรือไม่ เพราะเหตุใดและมีข้อกฎหมายใดกำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร โดยนำข้อเท็จจริงมากำหนดประเด็นปัญหาเพื่อพิจารณาและนำข้อกฎหมายมาวิเคราะห์ปัญหาแต่ละประเด็นเพื่อแก้ไขปัญหานั้นในแต่ละประเด็น ซึ่งในข้อเท็จจริงเรื่องหนึ่งอาจมีหลายประเด็นก็ได้

สำหรับเนื้อหาสาระที่เรียบเรียงตามข้อเท็จจริงนั้น การบ่งชี้และระบุเรื่องราวให้ทราบว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร เป็นเรื่องราวปะติดปะต่อกันเป็นลำดับขั้นตอนก่อนหรือหลังแบบเรียงความอย่างเป็นระเบียบ โดยจัดระเบียบเนื้อหาสาระตามผู้สอบสวนนัด

๖.สรุป

การสรุปความเห็นของผู้สอบสวน โดยวิเคราะห์และเสนอแนะแก่ผู้บังคับบัญชาเป็นจุดสำคัญในการสอบสวน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาสั่งการต่อจากการได้รับผลสรุปรายงานการสอบสวน โดยเฉพาะข้อเท็จจริงนั้น มีข้อกฎหมายกำหนดไว้ประการใด ผู้สอบสวนควรระบุข้อกฎหมายไว้ด้วย เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาจะได้ทราบถึงขั้นตอนการดำเนินการและอำนาจในการพิจารณาสั่งการในเรื่องนั้นๆ

อำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง

นายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติจัดตั้งของแต่ละองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อำนาจตามมาตรา ๕๙ แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ หรือตามอำนาจตามประกาศหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการสอบสวนและการลงโทษทางวินัย พ.ศ.๒๕๕๘ ข้อ ๒๔ วรรคแปด ในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง คณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงและคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง

ขั้นตอนการสอบข้อเท็จจริง

๑. คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงดำเนินการประชุม ภายหลังจากได้รับคำสั่งแต่งตั้งเป็นกรรมการสอบข้อเท็จจริง กรอระยะเวลาการพิจารณาอาจแบ่งการประชุมออกเป็น ๓ ครั้ง ดังนี้

๑.๑ การประชุมครั้งแรก เป็นการประชุมเพื่อพิจารณาแนวทางการสอบข้อเท็จจริง จะเป็นการประชุมที่กล่าวถึงลำดับความเป็นมาของเรื่องที่ทำกรสอบข้อเท็จจริง รวมถึงประเด็นที่อาจมีผู้เกี่ยวข้องเข้าข่ายการกระทำความผิดหรือกระทำตามที่ผู้กล่าวหา ร้องเรียนมา พิจารณาเอกสารพยานหลักฐานประกอบการประชุมทั้งหมด เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาและสรุปประเด็น เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปในทางเดียวกัน ตลอดจนกำหนดบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำกรสอบสวนในการเชิญมาให้ถ้อยคำชี้แจงต่อคณะกรรมการ

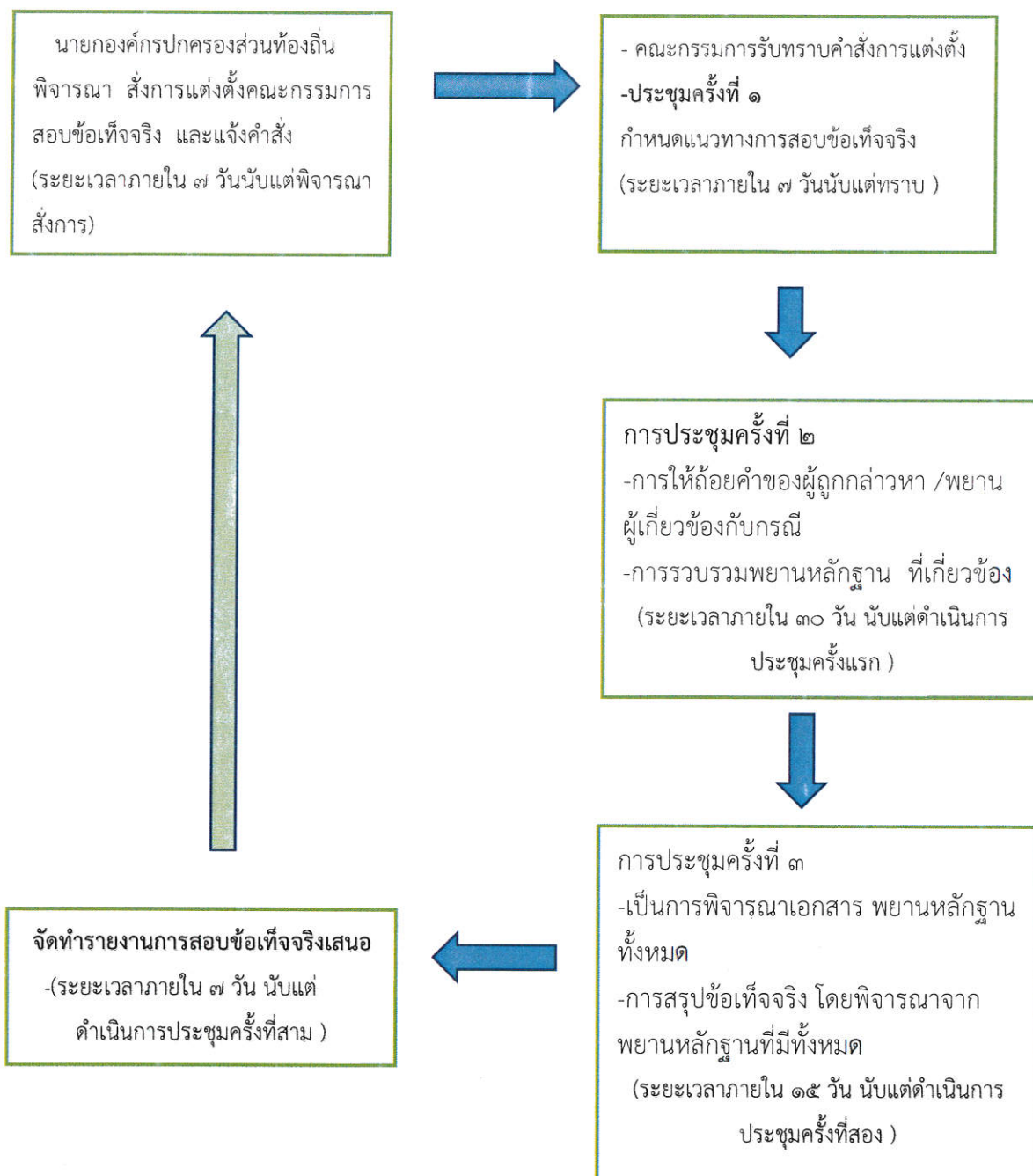
๑.๒ การประชุมครั้งที่สอง เป็นการประชุมที่มีการให้ถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหา หรือพยานซึ่งลำดับการให้ถ้อยคำจะเป็นการให้ผู้ถูกกล่าวหาให้ถ้อยคำเป็นลำดับแรก แต่ในกรณีการสอบข้อเท็จจริงที่ไม่มีผู้ถูกกล่าวหา จะเป็นผู้เกี่ยวข้องในเอกสารที่เป็นประเด็นหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของเรื่องที่สอบข้อเท็จจริง เมื่อเริ่มการให้ถ้อยคำคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง ต้องแจ้งและอธิบายที่มาของการสอบข้อเท็จจริงให้ผู้ให้ถ้อยคำได้ทราบว่าการกระทำใด เมื่อใด อย่างไร เกี่ยวข้องอย่างไรกับเหตุการณ์ ห้ามมิให้กรรมการทำการล่อลวง ชูเชิญให้สัญญาหรือกระทำการใด เพื่อจูงใจให้บุคคลให้ถ้อยคำ

๑.๓ การประชุมครั้งสุดท้าย จะเป็นการพิจารณาเอกสาร พยานหลักฐานทั้งหมดและบันทึกการให้ถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เกี่ยวข้องเพื่อค้นหาข้อเท็จจริง ตลอดจนรายละเอียดของพฤติกรรมต่างๆ อันเกี่ยวกับเรื่องที่กล่าวหา เมื่อดำเนินการสอบข้อเท็จจริงครบทุกประเด็นแล้ว คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงต้องดำเนินการสรุปข้อเท็จจริง โดยพิจารณาจากพยานหลักฐานที่มีทั้งหมด และหากเป็นการสอบข้อเท็จจริงกรณีมีผู้ถูกกล่าวหาต้องวินิจฉัยเปรียบเทียบพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา กับพยานที่หักล้างข้อกล่าวหา พร้อมกับลงความเห็นว่าคุณถูกกล่าวหาได้กระทำการอันอาจมีลักษณะเข้าข่ายการกระทำความผิด หรือไม่อย่างไร เพื่อที่จะเสนอรายงานผลการสอบข้อเท็จจริง

๒. องค์ประชุมของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด ต้องมีประธานอยู่ร่วมกันในที่ประชุมทุกครั้ง ถ้าไม่มีประธานให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่แทน มติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานกรรมการออกเสียงเพิ่มอีกหนึ่งเสียงเป็นเสียงชี้ขาด

๓. ต้องดำเนินการสอบข้อเท็จจริงให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาของคำสั่ง นับแต่วันที่ประธานรับทราบคำสั่ง หรือการกำหนดระยะเวลาในการสอบข้อเท็จจริงเป็นดุลยพินิจของนายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประมาณ ๓๐ - ๖๐ วัน และหากไม่สามารถกระทำให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ขอขยายระยะเวลาการสอบข้อเท็จจริงต่อนายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

แผนผังขั้นตอนการดำเนินการสอบข้อเท็จจริง

หมายเหตุ ๑.การดำเนินการสอบข้อเท็จจริงให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาของคำสั่ง นับแต่วันที่ประธานรับทราบคำสั่ง

๒. การกำหนดระยะเวลาในการสอบข้อเท็จจริงเป็นดุลยพินิจของนายกองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ประมาณ ๓๐ - ๖๐ วัน

๓. หากไม่สามารถกระทำให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ขอขยายระยะเวลาการสอบข้อเท็จจริงต่อนายกองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น

แผนผังกระบวนการสอบข้อเท็จจริง

ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	รายละเอียดงาน	ผู้รับผิดชอบ	เอกสารที่เกี่ยวข้อง
๑. นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณา สั่งการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง และแจ้งคำสั่ง	ภายใน ๗ วัน นับแต่นายกฯ พิจารณาสั่งการ	- ดำเนินการออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง - แจ้งคำสั่งให้คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงทราบ	งานนิติการ	- คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ - เอกสารรับทราบคำสั่ง - เ อ ก ส า ร พยานหลักฐาน
๒. ประชุมครั้งที่ ๑ คณะกรรมการกำหนดแนวทางการสอบข้อเท็จจริง	ภายใน ๗ วัน นับแต่รับเรื่องร้องเรียน	- คณะกรรมการประชุมกำหนดแนวทางการสอบข้อเท็จจริง	คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง	- รายงานการประชุมฯ -มติที่ประชุม
๓.การประชุมครั้งที่ ๒ -การให้ถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหา/พยานผู้เกี่ยวข้องกับการณ์ -การรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง	ภายใน ๓๐ วัน นับแต่ดำเนินการประชุมครั้งแรก	- การให้ถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหา /พยานผู้เกี่ยวข้องกับการณ์ -การรวบรวมพยานหลักฐาน ที่เกี่ยวข้อง -การเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องกับการณ์ได้ชี้แจง และแสดงพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง	คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง	- รายงานการประชุมฯ -มติที่ประชุม
การประชุมครั้งที่ ๓ -เป็นการพิจารณาเอกสารพยานหลักฐานทั้งหมด -การสรุปข้อเท็จจริงโดยพิจารณาจากพยานหลักฐานที่มีทั้งหมด	ภายใน ๑๕ วัน นับแต่ดำเนินการประชุมครั้งที่สอง	-ดำเนินการประชุม เพื่อพิจารณาเอกสารพยานหลักฐานทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง - พิจารณาพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง -การสรุปข้อเท็จจริง โดยพิจารณาจากพยานหลักฐานที่มีทั้งหมด	คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง	- รายงานการประชุมฯ -มติที่ประชุม
๔.จัดทำรายงานการสอบข้อเท็จจริงเสนอ	ภายใน ๗ วัน นับแต่ ดำเนินการประชุมครั้งที่สาม	-จัดทำรายงานการสอบข้อเท็จจริง เพื่อเสนอ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทอง	คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง	- รายงานการประชุมฯ -มติที่ประชุม

เทคนิคการสอบข้อเท็จจริง

การชี้มูลความจริงโดยผู้สอบสวนต้องกำหนดแนวความคิด ให้มีกรอบโครงสร้างและความเชื่อมโยงของพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นๆ โดยวิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่ได้รับพร้อมพยานหลักฐานต่างๆ ว่าสอดคล้องต้องกันหรือไม่อย่างไร แล้วเรียงลำดับเป็นขั้นเป็นตอน ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดของเรื่องนั้นๆ ซึ่งอาจลำดับเนื้อหาสาระข้อเท็จจริงได้ ๔ รูปแบบ คือ

๑. การลำดับเนื้อหาโดยช่วงเวลา คือการลำดับเรื่องตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นก่อนหลังของช่วงเวลาที่เกิดขึ้น

๒. การลำดับเนื้อหาโดยสถานที่ คือการลำดับเรื่องเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ ที่ใดก่อนหลังตามลำดับ

๓. การลำดับเนื้อหาโดยเหตุและผล คือการลำดับเรื่องจากเหตุใดแล้วทำให้เกิดผลอย่างไรซึ่งจะช่วยให้ควบคุมการสอบสวนได้อย่างไม่หลงทิศทาง

๔. การลำดับเนื้อหาโดยปัญหาและการแก้ไข คือการลำดับเรื่องแต่ละประเด็นโดยนำข้อเท็จจริงมากำหนดประเด็นปัญหา วิเคราะห์ว่ามีเหตุผลหรือไม่ อย่างไร และมีข้อกฎหมายใดกำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร เพื่อแก้ไขในแต่ละประเด็น ซึ่งในข้อเท็จจริงหนึ่งอาจมีหลายประเด็นก็ได้

ดังนั้น ในการสอบสวนคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงต้องมีความพยายามในการใช้สติปัญญาและไหวพริบในการสอบสวน ต้องมีการศึกษาเรื่องที่จะทำการสอบสวน มีการเตรียมการและวางแผน การสอบสวนทุกประเด็นการพิจารณาเรื่องกล่าวหา คณะกรรมการจะต้องตั้งคำถามโดยกำหนดประเด็นให้กระชับเข้าใจได้ง่าย โดยอาจให้เป็นแนวทางและประเด็น หมายถึงเรื่องสำคัญที่จะต้องทำการพิจารณา พิสูจน์หรือวินิจฉัย หรือเป็นเรื่องที่ยังโต้เถียงกันอยู่ หรือยังไม่ได้ความกระจ่างชัด โดยประเด็นมีอยู่ ๒ ประเภท ได้แก่

๑. ประเด็นการสอบสวน หมายถึง เรื่องสำคัญที่จะต้องพิจารณาในการสอบข้อเท็จจริง

๒. ประเด็นที่ต้องพิสูจน์ หรือวินิจฉัย หมายถึง เรื่องสำคัญที่จะต้องพิสูจน์หรือวินิจฉัยเพื่อหาข้อยุติ

โดยประเด็นที่ต้องพิสูจน์หรือวินิจฉัยเมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานแล้ว ก็จะนำมาสู่การวินิจฉัยว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาในกรณีใด หรือไม่อย่างไร จุดสำคัญที่จะต้องพิสูจน์หรือวินิจฉัยมี ๓ ประการ คือ

๑. ประเด็นเกี่ยวกับการกระทำในเรื่องที่กล่าวหา จะต้องพิสูจน์ว่าผู้ถูกกล่าวหา ทำอะไร ทำกับใคร ทำที่ไหน ทำเมื่อไร ทำอย่างไร ทำเพราะเหตุใด (เพื่อใช้ในการวินิจฉัยว่าได้กระทำความผิดหรือไม่)

๒. ประเด็นเกี่ยวกับกรณีความผิด จะต้องพิสูจน์ว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดในกรณีใดเพื่อใช้ในการวินิจฉัยว่าได้กระทำความผิดตามเรื่องใด

๓. ประเด็นเกี่ยวกับความร้ายแรงแห่งกรณี จะต้องพิสูจน์ว่า การกระทำของผู้ถูกกล่าวหา นั้นมีพฤติการณ์ร้ายแรงเพียงใด หรือเสียหายแก่ทางราชการร้ายแรงเพียงใด เพื่อใช้ในการวินิจฉัยกำหนดระดับโทษหนักหรือเบาที่จะลงแก่ผู้ถูกกล่าวหา

๔.ประโยชน์ของการกำหนดประเด็นเพื่อเป็นเครื่องนำทางหรือช่วยให้การสอบสวนให้เป็นไปโดยรอบคอบ รัดกุม ได้ความจริง ให้ความเป็นธรรม รวดเร็วและวินิจฉัยฐานความผิดได้ถูกต้อง

รูปแบบการเขียนรายงานการสอบข้อเท็จจริง

การเขียนรายงานการสอบข้อเท็จจริง ไม่มีกฎหมายกำหนดรูปแบบไว้โดยแน่นอน ซึ่งขึ้นอยู่กับแนวความคิด และทักษะของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงที่จะแสวงหาข้อเท็จจริง โดยจัดระเบียบโครงสร้างลำดับเหตุการณ์ เนื้อหาสาระข้อเท็จจริงตามขั้นตอนในการนำเสนอ

ข้อเสนอแนะ/เทคนิคในการปฏิบัติงาน/ปัญหาอุปสรรค/แนวทางแก้ไขและพัฒนางาน

๑.ปัญหาการสอบข้อเท็จจริง

ในขั้นตอนการให้ถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหา นั้น บางครั้งผู้ถูกกล่าวหาไม่ประสงค์ที่จะมาให้ถ้อยคำชี้แจงต่อคณะกรรมการ ซึ่งอาจทำให้การสอบสวนล่าช้าออกไป เพราะการประชุมแต่ละครั้งต้องมีการประสานวันว่างของคณะกรรมการอีกทั้งระยะเวลาการดำเนินการสอบข้อเท็จจริงก็จำกัดตามคำสั่งแต่งตั้งซึ่งแม้ อาจมีการให้ขยายระยะเวลาการสอบข้อเท็จจริงออกไปได้ แต่ทั้งนี้ก็ต้องคำนึงถึงความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควรในการขยายระยะเวลา แนวทางแก้ไขปัญหานี้คือ การเชิญผู้ถูกกล่าวหา นั้น เลขานุการต้องอธิบายถึงความเป็นมาและขั้นตอนการสอบสวนของคณะกรรมการให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาทราบอย่างชัดเจน โดยเป็นไปตามขั้นตอนของวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองคือ ต้องแจ้งผู้เกี่ยวข้องและให้สิทธิบุคคลนั้นมาชี้แจงให้ถ้อยคำ หากไม่ให้ถ้อยคำใดๆหรือไม่มาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการตามหนังสือเชิญ คณะกรรมการก็มีอำนาจที่จะพิจารณาจากพยานหลักฐานเท่าที่ปรากฏหรือมีอยู่

๒.อุปสรรคในการค้นหาพยานหลักฐาน

การพิจารณาเอกสารพยานหลักฐานของคณะกรรมการสอบสวนนั้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นกรณี ที่หน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสอบข้อเท็จจริง โดยตั้งเป็นประเด็นมา ดังนั้นการค้นหาข้อมูลเพื่อขยายความจากหนังสือและเพื่อให้การพิสูจน์ข้อเท็จจริงเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรม จำต้องอาศัยการขอความอนุเคราะห์เอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งบางครั้งเรื่องที่ทำการสอบสวนนั้นผ่านมาเป็นระยะเวลานาน ทำให้ยากต่อการค้นเอกสาร เพราะบางครั้งหน่วยงาน ไม่มีการจัดระบบการเก็บเอกสาร หรือเอกสารอาจหาไม่พบ ทำให้การสอบสวนล่าช้าและอาจมีอุปสรรคในการพิจารณาข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ แนวทางแก้ไขปัญหานี้คือ การขออนุญาตหัวหน้าหน่วยงานเพื่อค้นหาเอกสารด้วยตนเอง เพื่อให้ทราบว่าเอกสารที่พบนั้นครบถ้วนและเกี่ยวข้องกับประเด็นการสอบสวนหรือไม่

ตัวอย่างคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง

คำสั่งองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทอง

ที่...../.....

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง

.....
ด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทอง ได้ตรวจสอบพบว่า.....
(ชื่อ สกุล ตำแหน่ง) กรณีถูกกล่าวหาว่า.....
.....
.....

.....
ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กล่าวหาประกอบการพิจารณา
ดำเนินการ จึงแต่งตั้งกรรมการสอบข้อเท็จจริง ประกอบด้วยบุคคลที่มีรายชื่อและตำแหน่งดังต่อไปนี้

๑.....

๒.....

๓.....

มีหน้าที่ ตรวจสอบข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานให้แล้วเสร็จโดยเร็วและเสนอผลการ
สอบสวนให้ผู้สั่งแต่งตั้งทราบและพิจารณาต่อไป

ทั้งนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่พ.ศ.

(.....)

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทอง

พยานวัตถุ (ถ้ามี)

๑.....

๒.....

๓.....

คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงได้ร่วมประชุมพิจารณาแล้ว ข้อเท็จจริงทั้งได้ว่า.....
(เขียนข้อเท็จจริงโดยจัดระเบียบเรียงตามลำดับก่อนหลังแบบเรียงความ โดยพิจารณาเนื้อเรื่องจากพยานบุคคล
และพยานเอกสาร รวมทั้งพยานวัตถุ (ถ้ามี) ตั้งแต่เริ่มต้นเหตุการณ์จนสิ้นสุดและข้อเท็จจริงที่เขียนควรเป็น
ข้อเท็จจริงที่ยุติ
แล้ว).....

ประเด็นที่จะต้องพิจารณา

ประเด็นที่ ๑..... (กำหนดประเด็นตามเรื่องที่ต้องการพิจารณา)

ประเด็นที่ ๒.....

ข้อพิจารณาตามประเด็นที่ ๑

.....(ระบุข้อเท็จจริงตามประเด็นที่ ๑ และพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อเท็จจริงในเรื่องที่
พิจารณา พร้อมทั้งข้อกฎหมายที่ใช้พิจารณาและความเห็นของคณะกรรมการสอบสวน).....

ข้อพิจารณาตามประเด็นที่ ๒

.....(ระบุข้อเท็จจริง ตามประเด็นที่ ๒ และพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อเท็จจริงในเรื่อง
ที่พิจารณา พร้อมทั้งข้อกฎหมายที่ใช้พิจารณาและความเห็นของคณะกรรมการสอบสวน).....

คณะกรรมการสอบสวนพิจารณาแล้วเห็นว่า.....(สรุปความเห็นของคณะกรรมการ
สอบสวนและเสนอแนวความคิดหรือแนวทางปฏิบัติเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งการของผู้บังคับบัญชา

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ลงชื่อ.....ประธานกรรมการ

(.....)

ลงชื่อ.....กรรมการ

(.....)

ลงชื่อ.....กรรมการ

(.....)

ตัวอย่างบันทึกปากคำพยานบุคคล

บันทึกคำให้การ

เรื่อง.....

แผนที่..... สอบสวนที่.....(สถานที่สอบสวน)

คำให้การ....(ชื่อผู้ให้ถ้อยคำ)..... วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เป็น.....(ผู้ถูกกล่าวหา/พยาน)..... (.....กรรมการสอบสวน)

(.....กรรมการสอบสวน)

(.....กรรมการสอบสวน)

ข้าพเจ้า.....(ชื่อ).....อายุ.....ปี เชื้อชาติ.....สัญชาติ.....

ศาสนา.....อาชีพ.....ตั้งบ้านเรือนเลขที่.....ถนน.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

ข้าพเจ้าทราบแล้ว ขอให้ถ้อยคำตามความสัตย์จริงดังต่อไปนี้.....(เขียนประวัติผู้ให้ถ้อยคำโดยย่อจนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันดำรงตำแหน่งใด และมีหน้าที่อย่างไร จากนั้นเขียนบันทึกถ้อยคำของผู้นั้นว่ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอบสวนอย่างไร และรู้เห็นเหตุการณ์ในเรื่องที่สอบสวนหรือไม่ อย่างไร) และบันทึกความเกี่ยวพันกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ว่า เคยมีเรื่องโกรธเคืองกันหรือไม่ อย่างไร).....

.....
.....
.....
.....
.....

อ่านให้ฟัง/ได้อ่านแล้ว รับว่าถูกต้อง

ลงชื่อ.....ผู้ให้ถ้อยคำ

(.....)

ลงชื่อ.....กรรมการ

(.....)

ลงชื่อ.....กรรมการ

(.....)

ลงชื่อ.....กรรมการ

(.....)